

BİTKİ SINIFLANDIRMASI

Bitki topluluğu, soy özellikleri, dış görünüşleri ve yaşama şekilleri bakımından birbirine benzeyen bitkilerin oluşturduğu topluluktur. Bu topluluklara bitki formasyonu denir. Bitki formasyonları çeşitli şekillerde gruplandırılmaktadır.

Bitki Formasyonlarının Sınıflandırılması

Orman Formasyonları	Ağaçlık/Çalı Formasyonları	Ot Formasyonları	Tundra Formasyonu
<ul style="list-style-type: none">• Daima yeşil tropikal yağmur ormanları• Daima yeşil Subtropikal yağmur ormanları• Orta kuşağın daima yeşil yağmur ormanları• Daima yeşil sert yapraklı ormanlar• İğne yapraklı ormanlar• Kışın yapraklarını döken topraklar• Muson ormanları• Tropikal ve Subtropikal kuru ormanlar• Mangrov ormanları• Galeri ormanlar• Bataklık ormanları	<ul style="list-style-type: none">• Maki formasyonu• Garig formasyonu• Psödomaki formasyonu	<ul style="list-style-type: none">• Savanlar• Step ya da peri formasyonu• Alpin çayırlar• Çöl formasyonu	

(Dönmez, 1985).

• **Orman (Ağaç) Formasyonu**

Genel olarak nemli iklim koşullarının hâkim olduğu veya su sıkıntısı görülmeyen sahalarda, uygun sıcaklık koşullarının olduğu ve toprak şartlarının elverişli olduğu yerlerde gelişir. Yağış azlığı ve yetersizliği, şiddetli buharlaşma ağaç yetişmesine engel olur. Ağaçların oluşturduğu topluluklara **orman** denir.

• **Ekvatorial Yağmur Ormanları**

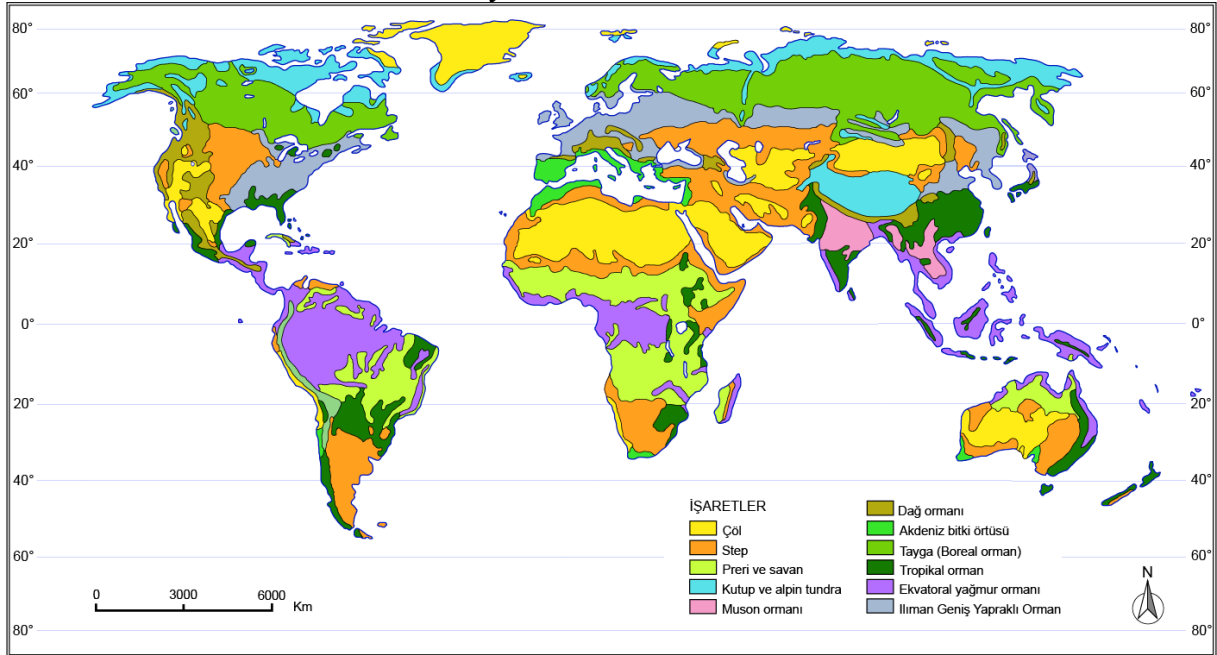
Yıl boyunca sıcaklık ve nem koşulları elverişli olduğundan sürekli yeşil kalabilen yayvan (geniş) yapraklı ağaçlardan oluşan gür ormanlardır. Yağmur ormanları adı verilen bu ormanlardaki ağaçların boyu yağış fazlalığı nedeniyle 40-60 metrelere kadar çıkabilir. Orman altı florası çok zengindir. Yayılış alanları Amazon ve Kongo havzaları ile Güneydoğu Asya'daki adalardır.

• **Muson Ormanları**

Muson ormanları, tropikal bölge içinde, muson yağmurlarının görüldüğü alanların bitki formasyonudur. İçlerinde daima yeşil yapraklı ağaçlar bulunsa da, genel olarak yapraklarını döken ağaçlardan meydana gelirler. Yaz yağışları etkili olduğundan, yaz aylarında yeşeren bu ormanlar, kışın yapraklarını döken ağaçlardan meydana gelir. Muson ormanlarının tipik

ağacı teak ağacıdır. Hindistan, Japonya, Tayland, Vietnam, Endonezya, Doğu Çin, Kore, Filipinler ve Avustralya'nın kuzeybatısı muson ormanlarının görüldüğü yerlerdir.

Dünya Bitki Örtüsü Haritası

(http://cografyaharita.com/haritalarim/1d_dunya_bitki_ortusu_haritasi2.png)

• Orta Kuşağın Karışık Ormanları

Ilıman okyanusal iklim bölgelerinin ormanlarıdır. Kışın yapraklarını döken ormanların, daima yeşil iğne yapraklı ormanlar kuşağıyla temas ettiği alanlarda, araya iğne yapraklı ağaç türleri de karışır. Böylelikle bu sahalarda, daima yeşil iğne yapraklı ağaçlarla kışın yapraklarını döken geniş yapraklı ağaçların bir arada buldukları bir formasyon görülür, bu tür ormanlara karışık yapraklı ormanlar adı da verilir. Batı Avrupa'nın Atlas Okyanusu kıyıları, Kuzey Amerika'nın batı ve güneydoğu kıyıları, Güney Amerika'nın güneybatı kıyıları, Avustralya'nın doğusu ve Yeni Zelanda karışık ormanların görüldüğü başlıca yerlerdir.

• Tayga ormanları.

Sert karasal iklimin nemli alanlarında görülen bu ormanlar, sıcaklık düşük olduğu için iğne yapraklı ağaçlardan oluşur. Bu alanlara en fazla yağış yazın, en az yağış kışın düşmektedir. Tayga ormanlarındaki ağaçların yaprakları, düşük sıcaklığa ve uzun süren kuraklığa uyum sağlaması için iğne biçimindedir. Çam, göknar ve ladin tayga ormanlarının tipik ağaçlarıdır. Dünyadaki kereste ihtiyacının önemli bir kısmı bu ormanlardan karşılanır. Bu ormanlara **boreal ormanlar** da denir. Asya'dan Kuzey Amerika'nın kuzeyine kadar, 20 paralel genişliğindeki bir şerit halinde yayılış gösterir. Rusya, Kanada, Kuzey Avrupa tayga ormanlarının geniş alan kapladığı alanlardır.

• Çalı Formasyonu

Ağırlıklı olarak, ormanların tahribi sonucunda oluşan, kısa boylu ağaççıkların oluşturduğu topluluktur.

➤ Maki.

Akdeniz ikliminin yaygın bitki örtüsüdür. Genel olarak 500 m'ye kadar, bazı alanlarda da 1000 m'ye kadar görülebilmektedir. Kızılcım ağaçlarının tahrip edilmesiyle oluşmuş ikincil bir bitki örtüsü özelliği taşır. Kuraklığa dayanıklı, yıl boyunca yeşil kalan, kısa boylu (en fazla birkaç

m) ağaççıklardan ve çalılardan oluşur. Su kaybının azaltılması amacıyla yaprakları dar, cilalı ve kadife gibi tüylüdür. Avrupa'nın güney kıyıları, Türkiye, Kaliforniya çevresi, Şili'nin orta kesimleri, Avustralya'nın güneybatısı, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Kap bölgesi makilerin görüldüğü yerlerdir.

➤ **Garig**

Akdeniz ikliminin hâkim olduğu alanlarda, ancak toprakların daha elverişsiz, yer şekillerinin daha eğimli ve yağış miktarının daha az olduğu kesimlerde, makilerin insanlar tarafında tahrip edildiği alanlarda görülür. Bunlar son derece kurakçıl bitkilerdir. Başlıca garig türleri; kermez meşesi, akçakesme, kekik, adaçayı, laden, katran ardıcı ve gevendir. Garig formasyonuna **Frigana** da denir.

➤ **Psödomaki**

Akdeniz iklim bölgelerine yakın ancak daha nemli ve yaz kuraklığının daha azaldığı yerlerde yapraklarını dökmeyen maki elemanları arasına giren ve kışın yapraklarını döken türlerdir. Özellikle Akdeniz ve Karadeniz ikliminin geçiş sahalarında nemcil türlerle birlikte yer alan bu maki türüne Psödomaki adı verilir. Yalancı maki de denir. Karadeniz kıyılarında dar alanlarda görülür.

• **Ot Formasyonu**

İklim, toprak ve yer şekilleri gibi şartların ağaç yetişmesini kısıtladığı yerlerde, genellikle belirli zamanlarda yağın yağışlara, bazen de, tamamı toprağın derinliklerine sızmayan suya bağlı olarak yetişen ot cinsinden bitkilerin oluşturduğu topluluktur.

• **Savan**

Tropikal bölgelerin, kurak mevsimli yörelerindeki yüksek boylu ot topluluklarından oluşmuş bitki formasyonu tipine, ağacı bulunan çayırlar anlamına gelen savan denir. Savanlar, Ekvatorial yağmur ormanları ile sıcak çöller arasındaki geçiş bölgesinde yer alan geniş çayırlıklardır. Yaz yağışlarına bağlı olarak yeşeren bu otlar, kış mevsiminin kurak geçmesinden dolayı sararır. Brezilya, Venezuela, Kolombiya, Peru, Bolivya, Mali, Nijerya, Nijer, Çad, Sudan, Angola, Zambiya, Malavi ve Tanzanya savanların geniş yer kapladığı ülkelerdir.

• **Step (Bozkır)**

Kurak ve yarı kurak bölgelerde, yağış miktarının ağaç yetişmesi için yetersiz olduğu yerlerde, ilkbahar yağışlarına bağlı olarak yeşeren ve kuraklığa dayanamayıp yazın sararan, kuruyan seyrek ve cılız ot topluluklarına step denir. Step bitki örtüsünün görüldüğü yerlerde yıllık yağış miktarı 250–400 mm arasındadır. Bozkırları oluşturan otları; geven, çoban yastığı, üzerlik otu, yavşan otu, gelincik, sığırkuyruğu, koyun yumağı, çayır üçgülü gibi türler oluşturur. Orta ve Doğu Avrupa, Anadolu, Orta Asya, ABD'nin iç kesimleri ve Arjantin bozkırların geniş yer kapladığı alanlardır.

• **Çayır.**

Orta kuşakta karasal iklimin yarı nemli sahalarında veya yüksek dağlarda görülen, yaz boyu yeşil kalan, gür ot topluluklarıdır. Orman üst sınırından sonra yetişen çayırlara, dağ çayırları (Alpin çayırlar) da denilmektedir. Yaz yağışları ve yükselti nedeniyle havanın daha serin olmasına bağlı olarak yaz boyu yeşil kalan çayırlar, steplere göre daha gürdür. Çayırlıklarda bulunan bitkilerin başlıcalarını; ipekeçi otu, tilkikuyruğu, ayrık çimleri, titrek otları, çayır yulafı oluşturur. ABD, Kanada, Çin ve Rusya Federasyonu çayır bitki örtüsünün geniş alanlar kapladığı ülkelerdir.

- **Çöl Formasyonu.**

Çöl bitkilerinin başlıca özellikleri kuraklığa dayanıklı olmaları, su tutabilmeleri ve buharlaşmayla su kaybını azaltacak yapıda olmalarıdır. İyi gelişmiş kök sistemleri çok derinlere inebilmektedir. Kaktüsler, çöl bitkisi denilince ilk akla gelen bitkilerdir. Kalın saplı ve dikenli olan bu bitkilerin gövdelerinde su depolanmaktadır. Çöllerde, ağaç türündeki bitkileri barındıran yerlere **vaha** denir. Yer altı suyunun yüzeye yakın olduğu yerler ya da akarsu ve göl kenarlarında rastlanır. Büyük Sahra, Kalahari, Arabistan Yarımadası, Tar, Gobi, Taklamakan, Gibson, Victoria, Atacama, Arizona ve Meksika çölleri, çöl bitkilerinin görüldüğü başlıca alanlardır.

- **Tundra Formasyonu.**

Soğuk çöllerin hâkim bitki topluluğu tundradır. Kuzey ülkelerinde rastlanan, içinde likenlerin de bulunduğu bodur ot topluluklarıdır. Ilıman kuşağın kuzeyinden kutuplara doğru yaklaşıldıkça ormanların yerini, bodur çalılar ile kara yosunları ve likenlerden meydana gelen tundralar yer alır. Tundralar yılın dörtte üçünden uzun süreyle karlarla örtülü kalır. Sibirya, İskandinavya Yarımadası'nın kuzeyi, Kanada'nın kuzeyi, Güney Amerika'nın güney kısımlarında görülür.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ. (1992). *Genel Fiziki Coğrafya* (Genişletilmiş 2. baskı b.). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (1994). *Türkiye Vegetasyon Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Doğanay, H. (1992). *Coğrafya'ya Giriş 1 Yöntem - İlke ve Temel Terminoloji*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Doğanay, H. (2002), *Coğrafyaya Giriş 1- Genel Ve Fiziki Coğrafya*, Erzurum: Aktif Yayınevi
- Dönmez, Y. (1985). *Bitki Coğrafyası*. İstanbul: Güryay Matbaacılık.
- Hoşgören, Y. M. (1983). *Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri I*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- İzbirdak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, C. (2002). *Türkiye Fiziki Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.